

Ženski potpis na novoj glazbi (1. dio)

25/08/2022 — Ilko Čulić

‘M

uzika će možda biti njegova profesija, dok za tebe može i mora biti samo ukras’...

Share 21

Like 21

FANNY MENDELSSOHN (NASLIKAO MORITZ DANIEL OPPENHEIM 1842. – IZVOR: WIKIPEDIA)

Muzej **Fanny & Felix Mendelssohn** otvoren 2018. u Hamburg-Neustadtu stoji kao podsjetnik na sestru i brata koji su obilježili epohu romantizma. Dvoje glazbenih genijalaca iz obitelji hamburškog bankara Abrahama Mendelssohna u djetinjstvu su dobili podjednako vrhunsku naobrazbu, ali im je strogi otac odredio posve različite životne uloge normirane patrijarhalnom kulturom njemačke buržoazije ranog XIX stoljeća.

Fanny je u petnaestoj uručeno pismo s očevom direktivom – „Muzika će možda biti njegova profesija, dok za tebe može i mora biti samo ukras“. Mlađi brat Felix poslije je postao toliko slavan da ga je u Buckinghamskoj palači kao velika obožavateljica ugostila kraljica Viktorija. Fanny je ostala skrivena od svijeta zajedno s imponantnim skladateljskim opusom od 450 djela koja je smjela objavljivati samo pod bratovim imenom.

Njemački pedantnim muzikološkim istraživanjima prava veličina Fanny Mendelssohn (1805-1847) ustanovljena je tek 150 godina kasnije, makar je još 1970-ih njena dotad nepoznata kompozicija „Ostersonate“ omaškom bila pripisana Felixu. U njeno doba, i bez roditeljske direktive, glazbena umjetnost bila je isključivo muški poziv. Ženama dopuštena samo kao salonska razbibriga mladih dama iz visokog društva.

BILLIE HOLIDAY, DOWNBEAT, NEW YORK. SNIMLJENA 1947. (FOTO: WILLIAM P. GOTTLIEB / WIKIPEDIA)

Jedina iznimka s grandioznom internacionalnom karijerom u XIX stoljeću bila je legendarna pijanistica i skladateljica **Clara Shumann**, u našim krajevima duboko štovana i zapisana u kolektivnu memoriju 1990-ih kad je njen portret osvanuo na novčanici od 100 njemačkih maraka.

Muška dominacija u klasičnoj kompoziciji, koju je kod nas pobijedila samo kontesa **Dora Pejačević** privilegirana svojim plemićkim porijeklom, nastavila se kroz XX stoljeće i automatski se preslikala na raspored glavnih uloga u stvaranju popularne glazbe. U tradicionalnom muškom zanimanju tek je **Carole King** u 1960-ima potpuno zablistala kao planetarno uspješna pop hitmakerica. Među starijim kompozitorima i tekstopiscima iz Tin Pan Alleya, njujorške „tvornice hitova“ koja je pokrivala glavninu američkog muzičkog biznisa prije vinilne epohe, zapamćena su se tek dva ženska imena – **Dorothy Fields** i **Theodora Morse**.

CAROLE KING (FOTO: WIKIPEDIA)

Afroamerička blues scena imala je svoje kraljice **Billie Holiday** i **Bessie Smith**, ali tantijeme od njihovih uspjeha ubirali su muški suradnici. Jazz pjevačica **Alberta Hunter** napisala je stihove pjesme „Downhearted Blues“ kojom se 1923. proslavila Bessie Smith. Ploča je za šest mjeseci prodana u nevjerojatnih 800 000 primjeraka, međutim autorica teksta nije dobila ni cent.

Rani rock'n'roll bio je još jedna muška disciplina. **Big Mama Thornton** snimila je „Hound Dog“ četiri godine prije Elvisa, ali autorski se ostvarila tek 1968. kad je **Janis Joplin** preuzela njenu pjesmu „Ball and Chain“. U međuvremenu su kontrakulturni pokret i seksualna revolucija 1960-ih počeli izvlačiti u prvi plan briljantne folk rock kantautorice poput **Joni Mitchell**, a hipi heroína **Grace Slick** napisala je fascinantne psihodelične himne „Somebody to Love“ i „White Rabbit“ za svoj bend **Jefferson Airplane**.

GRACE SLICK (FOTO: WIKIPEDIA)

A gdje smo tu mi?

Uvijek u zakašnjenju za svijetom, ali ipak uključeni u lomljenje vjekovnih predrasuda.

Upečatljiv i neizbrisiv ženski potpis u domaćoj pop glazbi pojavio se početkom 1970-ih s bokeljsko-zagrebačkom pjesnikinjom **Majom Perfiljevom** koja se proslavila stihovima antologijskih pjesama Indexa „Da sam ja netko“ i „Sanjam“. U to doba su ovim krajevima predstavljena i dva ženska kantautorska role modela koji, s periodičnim prilagodbama novim stilovima i tehnologijama, funkcioniraju do danas. Beograđanka **Maja De Rado** bila je prva domaća kantautorica s muškom pratnjom, okupljenom u akustičarskom sastavu i kazališnoj družini **Porodična manufaktura crnog hleba**, dok se sarajevska šansonjerka **Jadranka Stojaković** nametnula kao najjača solo kantautorica i napravila blistavu karijeru. Za razliku od nje, Maja De Rado povukla se nakon jedinog albuma „Stvaranje“ iz 1974. Prethodio mu je singl „Moja Mande“, snimljen na Braču i prigodno otpjevan na bračkom dijalektu.

JADRANKA STOJAKOVIĆ / SVITANJE

JADRANKA STOJAKOVIĆ 'SVITANJE'

Beograd je dao i **Sanjalice**, najtraženiji ženski električarski sastav iz 1960-ih ovjekovječen na tri EP ploče sa solidnim prepjevima svjetskih hitova i šarmantnom obradom „Marijane“ Dubrovačkih trubadura. Zagrebačke električarke **Lutke** i **Šizele**, nažalost, nisu ostavile nikakve tragove u diskografiji. Za odvažnije autorske pokušaje sa ženskim potpisom ipak je trebalo pričekati dolazak punka i novog vala.

Nastavlja se...

**Tekst je potpomognut sredstvima natječaja "Poticanje novinarske izvrsnosti" Agencije za elektroničke medije.*